

Ali ono što »ne unište barbari uništiti će Barberini«, tj. ono što nije ili ne bude otuđeno propast će zbog neprimjerena smještaja i obnove. To je ponajviše ovisilo o »Barberinima« tj. o SIZ-ovima, a sada ovisi o fondovima kulture. Nije tajna da su mnogi općinski SIZ-ovi kulture ponajmanje brinuli i promicali kulturnu baštinu dajući prednost (i sredstva) amaterizmu i raznim često ispolitiziranim smotrama, proslavama i sl.

Vrijeme je da se svestrano i stručno prouče ova pitanja, da se bez uljepšavanja kaže istina, da se u općinama i mjesnim zajednicama razmotri stanje na području čuvanja, zaštite i brige o zbirkama, muzejima i gradi. Doznat će se zasigurno nemili podaci koji će pokazati kako se proteklo sizovsko razdoblje (i ne samo ono) maćehinski odnosilo prema bitnim kulturnim vrijednostima Hrvatske.

Primljeno: 25. 4. 1991.

SUMMARY

The Protection of the Collections of Small Local History Museums Some Examples from Korčula

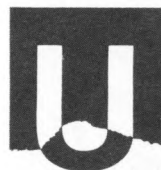
By Alena Fazinić

Small local history museums in places along the Croatian coast, mostly located in old buildings, are often left without financial support and neglected after the initial adaptation, and therefore dangerous for the cultural heritage they treasure. The collections held by such museums are threatened by damage, decay and larceny. The author recommends more attention should be given by experts to the difficulties and bitter experiences of the small local museums, which are most numerous and most imperiled museums in Croatia.

The author presents in detail the museums and collections on the Island of Korčula, most of them founded in the fifties and later. All of them have never had any technical protection and their collections are endangered by leaking roofs and dampness.

ISKUSTVA ZAŠTITE U MUZEJU DRNIŠKE KRAJINE

*Dušan Rašković
Muzej Drniške krajine
Drniš*

radu gotovo svih muzejskih ustanova zavičajnog tipa jedan je od većih problema svakako i otkup spomenika kulture u vlasništvu privatnih osoba. Taj je problem aktualniji kod malih muzeja i malih zbirki jer oni najčešće obogaćuju svoj fundus upravo

otkupom muzejske građe od građana.

Muzej Drniške krajine, osnovan 1971. godine ima bogato iskustvo u neuspjelim pokušajima smještanja nezaštićenih spomenika kulture u prostorije mjesnog muzeja. U drniškoj se općini nalazi određen broj arheoloških nalaza koji izmiču nadzoru muzealaca i zaštitara. Riječ je o ostacima antičke kulture, svjedočanstvima rimske dominacije u ovim krajevima.

Arheološki nalazi kao što su: nadgrobni natpisi konjanika rimske jedinice *Alae calviae novae* uzidani u dvije javne česme u Petrovu polju, nedaleko od Drniša, žrtvenik posvećen Jupiteru iz sela Kadina Glavica, reljef boga Mitre u trenutku tauroktonije uzidan u jednu pomoćnu seosku zgradu u Umljanovićima, dislocirani prevrnuti poklopci sarkofaga iz groblja kod crkve sv. Marije u selu Gradac i više pojedinačnih dijelova rimske arhitekture razasutih širom drniške općine (stupovi, stupići, pragovi, postamenti), nikako da dobiju pravilnu valorizaciju i prezentaciju u drniškome muzeju.

Razloge za to treba tražiti u nevoljkosti i basnoslovnim svotama koje hoće vlasnici, ponekad i neažurnosti kustosa, ali i u nerazumijevanju općinskih struktura koje bi morale servisirati rad muzeja. Problem je svota novca koju, uz republičko sufinanciranje, mora izdvojiti nadležna kulturna ustanova, a u malim, siromašnim sredinama novac svugdje nalazi svoje mjesto osim u kulturi. Zbog toga je potrebno precizno zakonski regulirati otkup spomenika kulture od privatnika. Otkup je potrebno centralizirati tako da nadležan republički organ određuje prioritete i cijene i, što je najvažnije, zakonski prisiljava općinske organe da se brinu za otkup spomenika na njihovu teritoriju. Prethodno bi svakako svaka nadležna kulturna ustanova trebala popisati sve spomenike koji nisu obuhvaćeni pravilnom zaštitom i adekvatno prezentirani. Nepridržavanje tih odredaba iziskivalo bi stroge kazne bilo da je riječ o općinskim organima i kulturnim ustanovama ili vlasnicima spomenika kulture.

Taj naizgled marginalni problem danas je izuzetno aktualan jer u vrijeme sve većeg osiromašenja i propadanja sela mnogim arheološkim nalazima uzidanim u seoske kuće prijete neumitna propast. Spomenici neprocjenjive vrijednosti mogu se spasiti samo energičnom akcijom potaknutom od samog republičkog vrha.

Rezultati bi se postigli ne samo u drniškoj općini nego i na teritoriju cijele Dalmatinske zagore koja je prepuna arheoloških nalaza koji minutu do dvanaest čekaju intervenciju kulturnih djelatnika.

Potrebno je sjetiti se onoga što je u Okružnici općinskim upraviteljstvima pod brojem 12.804, izdanoj u Zadru 24. studenoga 1913., u točki 8. naveo don. Frane Bulić:

Reljef Mitre uzidan pod krov staje u selu Umljanovići. Vlasnik traži basnoslovnu svotu za otkup reljefa

Fotodokumentacija Muzeja Drniške krajine

»Mnogo je teže sačuvanje i sabiranje pomičnih kulturnih spomenika, a to poglavito s toga, što se javni interesi lakše sukobe s privatnim. Može se kazati da je predmet sigurno sačuvan tek kad postane vlasništvo kojega muzeja, biblioteke ili slična zavoda, te bi prema tomu cilju trebalo upraviti nastojanje. Na žalost, pitanje takvih ustanova još nije u Dalmaciji uređeno, zbog nestašice potrebnih sredstava, pa prema tomu stanju nastojanje za sačuvanje kulturnih spomenika ove vrsti ograničuju se po sebi na očuvanje i povećanje umnožavanje postojećih zbirki i stvaranje novih, a s druge nate, da se što više zapriječi ili barem otešča izvoz ovakvih predmeta iz pokrajine.

Zemaljski odbor preporučuje da bi svaka općina barem se pobrinula, da predmeti ovakve vrsti, kad se nađu, budu sigurno spremljeni, a za nabavku ovakvih predmeta spravan je iz sredstava, što mu Sabor bude stavio na raspolaganje, udjelivati primjerene pripomoći, ako inače nije moguće sačuvati ih pokrajini.«

Danas, kad su ti problemi već trebali biti riješeni, mora se požuriti pa da bi »predmeti bili sigurno sačuvani tek kad postanu vlasništvo kojega muzeja«.

Primljeno: 28. 4. 1991.

SUMMARY

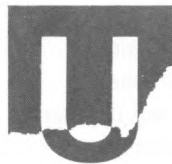
The Experience in Protection of the Museum of Drniška Krajina

By Dušan Rašković

The author presents the experience of the Museum of Drniška Krajina, founded in 1971, in their endeavours to protect cultural heritage by treasuring it in the museum. The county of Drniš is very rich with archaeological sites, which have been very difficult to control because they are mostly on private property. The museum is not able to make all necessary acquisitions since it is short of funds.

OTUĐENJE KULTURNOG BOGATSTVA MAKEDONIJE

Dorđe Miljković
Muzej Makedonije
Skopje

ožujku ove godine prvi put je najviši politički organ Republike, Predsjedništvo SR Makedonije raspravljalo o zaštiti kulturnog bogatstva.

Predsjedništvo je ukazalo na potrebu angažiranja svih nadležnih subjekata da se to bogatstvo u cijelosti evidentira, konzervira, zaštiti, čuva i adekvatno prezentira te da se za to organizira inspekcijski nadzor. To, dakako, budi nadu da će se za nepokretne spomenike kulture i objekte u kojima se čuvaju činiti mnogo više nego do sada.

Krađe predmeta povijesne i umjetničke vrijednosti danas su problem međunarodnoga karaktera, problem svih muzeja, galerija, zavoda za zaštitu spomenika kulture i drugih nadležnih institucija. Krađe koje se događaju u muzejima naše zemlje i u Makedoniji nisu ipak česte, barem ne onoliko koliko u nekim zemljama. Naprimjer, u svijetu se godišnje ukrade više od četiri tisuće umjetničkih djela iz raznih muzeja. Procjenjuje se da na međunarodnom tržištu vrijednost ukradenih umjetničkih predmeta i antikviteta doseže sumu od 250 milijuna funti ili oko 420 milijuna dolara godišnje! Scotland Yard u Londonu osnovao je poseban odjel s detektivima specijalistima za otkrivanje ukradenih antikviteta i umjetničkih djela.

U našoj zemlji u tom pogledu najlošija je situacija u Makedoniji. Tu se događaju »najčuvenije« krađe i to najčešće po narudžbi! Najveća je nesreća što se često nije znalo što je i kada je nešto ukradeno jer je veći broj crkava i samostana napušten i predan na navodno čuvanje nekoj svjetovnoj osobi. Nadalje, Makedonska se pravoslavna crkva kao vlasnik odnosi egoistično prema kulturnom bogatstvu — ikonama, rukopisima i drugim predmetima umjetničke ili povijesne vrijednosti — koji se nalaze u crkvama i samostanima diljem Makedonije, ne dopuštajući da se prenesu u muzeje radi zaštite i na čuvanje, te prezentiraju javnosti. Prije nekoliko godina javila se ideja o otvaranju Crkvenog muzeja Skopske mitropolije u Skopju, u čijoj zgradi postoji prostor projektiran za tu namjenu (na vratima je već godinama natpis »Crkveni muzej«, a u njemu su deponirani najrazličitiji predmeti).

Nažalost, za najveći dio kulturnog blaga ne zna se ni kada je nestalo, ni tko ga je ukrao, ni gdje se nalazi. Činjenica je da su si poslije rata mnogi »drugovi« »priskrbili« određene umjetničke predmete, najčešće na revers. Postoji opasnost da nasljednici tih »drugova« nisu ljubitelji umjetničkih djela pa su ih, umjesto da ih čuvaju, jednostavno otuđili. Spomenimo još jedan primjer otuđenja: nakon velike jugoslavenske izložbe umjetničkog i etnološkog bogatstva naših naroda u Parizu 1951. godine, ostavljeno je kao dar dvadeset narodnih nošnji iz Srbije, Crne Gore i Makedonije. Samo u pariškim muzejima postoji jugoslavenska zbirka od 250 predmeta.

Prema nepotpunim podacima, zadnjih je četrdeset godina u našoj zemlji opljačkano na desetine tisuća samostalnih crkava, muzeja, arheoloških lokaliteta i drugih objekata. U Makedoniji su posebno na udaru kriminalaca manastiri i crkve, odnosno ikone koje se u njima nalaze. Od 1945. godine naovamo u Makedoniji je opljačkano otprilike 1.250